

Історична стилістика – інструмент дослідження культурної пам'яті слова

СВІТЛАНА БИБИК*

<https://doi.org/10.25167/Stylistyka28.2019.4>

Феномен пам'яті пов'язаний з утриманням у колективному культурному досвіді тих досягнень людства, які з ретроспективного погляду репрезентують певний «ідеальний план». Щодо історії текстів, то це «ідеальний план» становлення і розвитку способів і напрямків інтерпретації світу – людини і довкілля. Один із методологічних інструментаріїв для цього дає нам історична стилістика.

У лінгвоукраїністиці статус згаданої дисципліни ще до кінця не визначено. Вочевидь, із двох причин. Насамперед через те, що, як це і відбито в самій назві, напрямок поєднує два вектори – історичний (зв'язок з історією літературної мови) та функціональний з аксіологічним (предмет лінгвостилістики). Простежується також зв'язок із тим, що трансформується історичний підхід до тексту, методологічні засади вивчення якого також неухильно змінюються.

Сама ідея дослідження становлення та діахронної динаміки, розвитку емоційно-експресивних, образотвірних властивостей тих чи тих груп лексики, фразеології, граматичних одиниць, конкретних жанрово-стильових різновидів текстів – не нова (Л. Гумецька, П. Плющ, Є. Марковський, С. Дігтяр, І. Білодід, Д. Гринчишин, М. Пещак, В. Русанівський, І. Чепіга, В. Передрієнко, І. Матвіяс, Л. Полюга та ін.). Зародилася вона в надрах історії літературної мови, яка визначає характер норм різних часових

* <https://orcid.org/0000-0002-9765-497X>, Національна академія наук України, Київ, sbybyk2016@ukr.net

періодів. Оскільки художній стиль і пам'ятки ділової писемності у процесах формування літературної мови мають визначальний характер, то їхні стильові особливості й лягли в основу курсу історії мови. Ідеться не лише про стилістику маркованих засобів, а й про структурні, композиційні, ціннісно-асксіологічні складники текстів літературної мови різних періодів і різних сфер національної книжно-писемної та усної культури, що змінюється під впливом екстралінгвальних чинників. Саме це й має бути, на наш погляд, предметом історичної, або діахронної, стилістики.

Упродовж останніх 20–30-ти років мовознавці характеризують історичну стилістику як функціональну і як стилістику ресурсів, принаймні, із декількох причин. По-перше, тривалий період накопичення історико-лінгвістичних фактів дав свій матеріал, який свідчить про формування системи осмислених (конвенційних) норм літературної мови і особливостей функціонування мови в доволі обмежених колах суспільної практики (матеріали досліджень склали підгрупи за напрямками «історична лексикологія», «історична морфологія», «історичний синтаксис»). А глобалізація мовного матеріалу дає надійне підґрунтя для його систематизації та узагальнення (Синица 2004; 2005). По-друге, цей період послугував переходом до функціонального осягнення мови, вираженого не лише у функціональній граматиці, але спроектованого й на лінгвостилістику, яка виявляє різні текстові, комунікативні функції щодо тих самих мовних знаків. Якщо призначення функціональної стилістики полягало в дослідженні та описі функціонально-стильової структури мови на синхронному зрізі, то функціональний напрямок історичної стилістики покликаний: (1) урахувати змінюваність жанрово-стильових параметрів літературної практики, побудову динамічного ланцюжка конкретних жанрів спілкування, а також: (2) функціонально-стилістичний розподіл мовних явищ за особливостями їхнього вживання в різні періоди літературно-мовного життя.

На нашу думку, формування поняттєвого змісту терміна 'історична стилістика', пов'язаного з працями українських дослідників 70-х рр. ХХ ст., відбувалося кількома шляхами (сам термін засвідчений у 40-х рр. ХХ ст. у праці Г. Винокура «Про завдання історії мови»). Їх не можна назвати такими, що змінюють один одного в історіографії української лінгвостилістики: вони є логічно взаємопов'язаними, а, крім того, стимульованими розвитком методології мовознавства і суспільної свідомості.

Первинний зміст поняття 'історична стилістика', як і лінгвостилістики загалом, оформлювався в контексті **теорії синонімічного ряду**: синоніми диференційовані не лише за значенням, але й дистанційовані за сферами вживання (Ш. Баллі, В. Матезіус, В. Виноградов, І. Білодід, Г. Їжакевич та ін.). Показова щодо цього публікація Л. Гумецької «З історичної стилістики української мови» (Гумецька 1976), яка на матеріалі пам'яток ділового жанру (юридично-документальний стиль) виділила «прийоми стилістичної ідентифікації, підкреслення, наголошення сказаного, здійснювані за допомогою синонімічної ампліфікації» (Гумецька 1976: 88). Ця теорія була підготовлена попереднім розвитком академічної науки, що його відображають, зокрема, видання «Курс історії української літературної мови» (1959, 1961), «Сучасна українська літературна мова. Стилiстика» (1973). Нагадаємо, що співавтори останнього із названих видань оперують поняттями лексичної та синтаксичної синонімії: пор.: «Більшість [стилістичних] опозицій реалізується в синонімічній системі сучасної української літературної мови, яку дослідники вважають серцем, ядром стилістики» (Сучасна... 1973: 57).

Здавалося б, відомі лексичні синоніми, що їх уживають, коли йдеться про людину, її риси – які відзначається красою'. Очолує цей ряд прикметник *гарний*, а далі вживаються: *красивий, вродливий, хороший, славний, ладний*; зокрема, і фольклоризми *красний / красен, гожий, пригожий*; розмовні лексеми *ловкий, красовитий*; книжні означення *благоліпний, преподобний*; діалектизми *файний, лепський, шпетний, хупавий*; слова із підсилювальною семантикою – *прекрасний, чудовий, прегарний, преславний, пречудовий, прехороший, розчудесний* і под. (Словник 1999: 330). За кожним із складників постає сфера вживання – усна побутова мова, фольклор, художня мова, сакральний чи публіцистичний стиль висловлення.

У проєкції на мову прози відзначаємо, що функціонально узагальнювальний епітет 'гарний' засвідчує: цей предмет викликає в нас особливе переживання – особливу емоцію, яку можна назвати емоцією краси, пор.: *Коли б ви знали, які ви гарні, яке у вас гарне личко, які очки* (І. Нечуй-Левицький). Художнє означення *гарний* та його синоніми можуть у прозових міні-текстах ініціювати описи зовнішності персонажа, а, отже, своєрідні за функціональним призначенням асоціативно-образні ряди портретування, як-от: Василя з повісті «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненка:

Хлопець гарний, русявий, чисто голений, чуб чепурний, уси козацькі, очі веселенькі, як зірочки; на виду рум'яний, моторний. Подібні описи розширюють контекстуальну семантику епітета *гарний*: він втягує до свого семантичного мікрополя широкий спектр інших означень із конкретно-чуттєвим змістом.

У мові прози XIX ст. асоціатами гарної зовнішності традиційно виступали народнописенні, народнорозмовні порівняння (*Одна – Катрею звали – вже дівчина доросла, а хороша та пишна, як королівна; Білолиця, гарна й весела, а прудка, як зайчик* (Марко Вовчок). Нові мовно-естетичні цінності перших десятиліть XX ст. відсунули такі засоби стилістики мовного портретування на маргінальний план, адже змінилася, приміром, психологія сприйняття гарної зовнішності, уявлення про красу. Пор. у зв'язку з цим цитату з твору «Краса і сила» В. Винниченка: *То була краса, що виховується тільки на Україні, але не така, як малюють деякі з наших письменників. Не було в неї ні «губок, як пуп'янок, червоних, як добре намисто», ні «підборіддя, як горішок», ні «щок, як повная роза», і сама вона не «вилискувалась, як маківка на городі». Чорна, без лиску, товста коса; невисокий, трохи випнутий лоб; ніс тонкий, рівний, з живими ніздрями; свіжі, наче дитячі губи, що якомсь мило загинались на кінцях; легка смага на матових, наче мармурових щокках і великі, надзвичайно великі, з довгими віями, темно-сірі очі, з яких, здавалось, дивлячись, наче лилося якесь тихе, м'яке, ласкаве світло, – то була й уся краса сієї дівчини.*

Згадана теорія синонімічного ряду стала базовою для обґрунтування категорій лінгвостилістики – *книжність, нейтральність, розмовність, народнописенність, народнорозмовність, усність; загальнолітературна, жанрово-стильова, ідіостильова норма, стилістичний реєстр, стилістичний колорит, мовно-естетичний канон* тощо. Поступово диференціація лексичних чи синтаксичних синонімів спиралася на книжність, розмовність і нейтральність стилістичних реєстрів, які частково відбивають відповідні стилістичні позначки у тлумачній і перекладній лексикографії. Отже, теорія синонімічного ряду як складник структурної стилістики (або стилістики мови, як її називають послідовники виноградівського вчення про три різновиди стилістики (Виноградов 1963: 5)) послугувала насамперед практиці укладання словників. У теорії ж лінгвостилістики – (1) це посприяло обґрунтуванню трансформації системи реєстрів мови

(високий, середній і низький), визначених суспільно-культурними та державними потребами спілкування, формуванню системи стилів (Хазагеров 2008: 30–32), що передбачала, крім того, й індивідуально-особистісну презентацію мовця; (2) визначенню системи книжних стилів, протиставлених народнорозмовній практиці; (3) окресленню виражальних та образних засобів, норм стилістичного вживання, варіюванню контекстуальної семантики (конотації) мовних знаків.

Паралельно формувався і розвивався найтрадиційніший напрямок історичної стилістики – **ідіостильовий** («мовний портрет письменника», «письменник як мовна особистість»), лінгвоперсонологія. Перелік монографічних досліджень саме *рівневих* засобів у текстах письменників певних періодів історії української літературної мови – великий. Саме такі праці й дають матеріал для подальших діахронних узагальнень від тексту до динамічної системи засобів, від загального до індивідуального, яке вияскравлюється на тлі тенденційних стилістичних прийомів образотворення. Пор. традиційні епітети до поетизму *степ* – вільний, широкий, безмежний (напр., *Пухом тумани із крил її падають, / Стеляться в вільних степах, / Літо зелене і радісне згадують* (М. Рильський); *Отак ми на село велике / в степу широкім набрели. / Такі злинали звідти крики, / що нам аж вуха загули* (Ю. Клен) та індивідуально-авторські художні означення, які в естетичній формі виражають необмеженість степового простору, – *крилаті степи (Лине вечір на степи крилаті* (В. Сосюра), *широколанний степ (Широколанний степ, бліді свічада ставу, / Берегових грабів грезет і златоглави, / Повітря з синього і золотого скла / І благодатний дар останнього тепла* (М. Зеров), *пустоширокий степ (Стоїть могила свіжа при дорозі. / Будяк. Стерня. Пустоширокий степ* (Л. Костенко).

Третій напрямок розвитку історичної стилістики пов'язаний із **теорією знака**. У вітчизняній науці таке бачення історії літературної мови як історії стилів, їхніх текстів-знаків із відповідним мовно-естетичним наповненням представлено у працях Світлани Єрмоленко (1987; 1999; 2004; 2007; 2009). Саме історичний контекст стилістики фольклорного та художнього тексту став підґрунтям для запровадження поняття «мовно-естетичний знак національної культури» на позначення впізнаваних, відтворюваних і здатних до трансформації при збереженні семантико-асоціативного

стрижня мовних форм – слів, словосполучень, фраз (Єрмоленко 1999: 359; Єрмоленко 2009: 6–28).

У багатьох публікаціях професора С. Єрмоленко художні тексти постають як засоби формування і форма відображення мовно-естетичних смаків соціуму, його художньо-естетичних цінностей, як виразники національної свідомості, мови як духовного коду нації. Від авторитетної в українській лінгвостилістиці колективної праці «Мова і час» (1977) пролягла концептуальна дослідницька перспектива – запровадження до стилістики, зокрема історичної, методу моделювання лексико-семантичного поля (Єрмоленко 1989), понять мовно-речового (мовно-предметного) та мовно-психологічного часового зрізів і відповідних знаків (Єрмоленко 1990).

Порівняймо, як динамічний асоціативно-образний синонімічний ряд ‘гарний’ розширюють мовно-естетичні знаки культури, словесні портрети жінок, засвідчені в літературно-художніх контекстах різних епох: *Ви... як Матір Божя!*; *Ведь... Юнона... Настоящая Юнона... А?.. Смотрите, фигура какая!.. Грудь... Глаза...* (В. Винниченко); *Вона причепурилась і дуже сподобалася собі. А коли вдягла нове пальто з ефектними фалдами, то взагалі сказала дзеркалу: “Міс Європа”. На вулиці Віка намагалась упіймати жіночі погляди, бо лише вони – довгі, зневажливі, захоплені – оцінюють твій вигляд, а зовсім не чоловіки, які проте за Вікою постійно крутять шиями* (Н. Василенко).

Історичну змінюваність мовно-естетичних знаків часу простежуємо за назвами предметів побуту, одягу, стилістичні функції яких уможлиблюють проведення часових зрізів за прозовими творами різних періодів історії літературної мови, простеження зміни опредметнених світів у діахронії. Пор. такі мовні портрети: *Сорочка на ній біленька, тоненька, сама пряла і пишній рукава сама вишивала червоними нитками* (Г. Квітка-Основ’яненко); *Микита приїхав до нас років через два по війні. В заношеному солдатському одязі – шапці, бушлаті та галіфе до черевиків з кирзовими халявами* (Гр. Тютюнник); *Переодягнена в білу кофту і празникові хустку – на чорному крпедешині пелюстчасті зелені й коричневі квіти – з чорними шовковими китицями* (М. Іщенко); *І будеш продаватися, продаватися, продаватися, аж доки не заробиш стільки грошей, що вистачить на джинси, шикарну шубу, дорогу косметику, квартиру, машину, путівку в Сан-Ремо...* (Г. Тарасюк). Отже, від систе-

ми засобів зображення людини, її зовнішності можна прийти до системи уявлень про цінності часу, а це означає, що історична стилістика – це інструмент виходу в лінгвокультурологію.

Пригадаймо відоме висловлення О. Веселовського, що «історія епітета – це історія поетичного стилю в скороченому виданні». Отже, у контексті теорії знака можемо навести не один приклад, коли художнє означення є сигналом до ідентифікації часового зрізу літературно-мовного процесу. Наприклад, таким є епітет *мужня* до поетизму *жінка*, що зберігають контексти мови поезії ХХ ст. (*Як поету, дала мені крила ти / у роки, далекі та злі, / як іще юнаком мене вчила, / мужня жінка моєї землі* (В. Сосюра). А епітети *голубий, білий, світлий* та ін. у складі звукових метафор для характеристики відчуттів – це знаки поетичної практики кінця ХІХ – початку ХХ ст.: *Моя пісне, вогниста, шалена / (Креше небо і котить свій гнів) / Ах, розбийся на світлі акорди, / Розридайсь – і затихни, як грім* (П. Тичина).

Концептуально-знаковий вимір історичної стилістики у працях С. Єрмоленко стимулював **лінгвософський підхід** – ідею філософії мови письменника як сучасну інтерпретативну модель аналізу мовосвіту митця: не за рівневими одиницями та системою тропів, а з оперуванням поняттями концептів-мотивів, дослідження функцій яких співвіднесене з практикою моделювання лексико-семантичних, лексико-асоціативних полів. Із таким підходом дослідниця відкриває нові можливості вивчення мови Тараса Шевченка (Єрмоленко 2016), Павла Тичини (Єрмоленко 2014). Філософсько-естетичний підхід (його кваліфікували як сегмент інтеграції стилістики та мистецтвознавства, включно з естетикою, філософією, логікою (Сучасна... 1973: 42)) через стилістично, а отже, функціонально й ціннісно, марковані знаки продукованих мовною особистістю чи колективною мовною спільнотою тексти) допомагає виявити світоглядні явища, елементи логіки, емоційно-експресивного сприйняття та образного пізнання доквілля.

Четвертий вимір історичної стилістики – **жанрово-стильовий**. Його витоки також треба шукати в академічному курсі 1973-го, де зазначено, що «стиль – це не тільки лад слів, а й певний лад думок, їх логіка, взаємовідношення слів і думки» (Сучасна... 1973: 7). Жанрова модифікація шести стилів літературної мови доволі широка і показова для кожного з періодів її історії. Тому будь-які мовні *жанри* можемо вивчати як *дери-*

ваційний ланцюжок. Утім, це лише один підхід. Проте існує ще й такий ракурс досліджень текстів, коли певні мовні одиниці набувають жанрово-стильових ознак унаслідок стереотипного вживання. Такими, наприклад, у мові фольклору є епітети *чужий* – домінуючий у наймитських піснях (Єрмоленко 1987), концептуалізований у епосі дум (Т. Беценко); епітети *білий, чорний, ясний, вороний, червоний, темний, чорний, зелений, сивий, сизий, старий, тихий, гіркий, битий* та деякі ін. – у народних піснях (Н. Данилюк).

Цей напрямок є одним із найбільш перспективних для розвитку української історичної стилістики, адже саме поняття стилю та системи його жанрів, що складаються історично, лежать в основі лінгвостилістики.

Стиль – явище соціокультурне, антропоцентричне, підпорядковане екстралінгвальним чинникам, на урахуванні яких наполягала і М. Кожина – одна із теоретиків історичної стилістики (Кожина 1993: 17). Тому цілком реальним є **соціодетермінований** напрямок діахронних досліджень у цій галузі (Сенькович 2012; Ганжа 2016; Мамич 2015). Зокрема, з відстані часу сприймаємо як марковані складники словника мови прози 30-х рр. минулого століття абрєвіатури: *Жінвідділ і собі не любить Славину, проте хоче накинути на неї роботу, але Славина обминає жінвідділ й вислизає* (Б. Антоненко-Давидович); *В Палаці праці Степан ледве знайшов серед сотень кімнат потрібний йому відділ робземлісу* (В. Підмогильний). За художніми текстами 50–60-х рр. ХХ ст. можемо простежити у функції поетизмів уживання актуальних для цього часового зрізу в історії літературно-мовного процесу номінацій жінок за професією чи родом заняття – *агітатор, ланкова, ткаля, лампова, чабанка* (Буду *ткалею*, як ви (Н. Приходько); *В'ється стежка лугова / Та понад рікою. / Наробила лампова / В серці неспокою* (М. Данилюк); *Весняного ранку, золотого ранку / Сходила з погір'я дівчина-чабанка* (П. Усенко)) тощо.

Зауважимо, що перехід від історії української літературної мови до історичної стилістики у плані пізнання обставин історії та соціально-культурного побуту українства через тексти значно розширює уявлення про їх динаміку.

Одним із менш розвинених напрямків історичної стилістики в україністиці є **лексикографічний**. Він представлений словниками мови письменників і в дослідженнях у ракурсі «слово у словнику і в тексті». Ідеться про прочитання «Словника української мови» в 11-ти томах та

«Словника епітетів української мови», словників мови письменників як прецедентних текстів культури. Оскільки вони містять цитатний матеріал із «хрестоматійних» творів національної художньої літератури, що відбивають зразки побудови висловлення, динаміку ідеологічних конотацій, соціокультурних змін, зокрема, функціонально-стильових, жанрово-стильових, аксіологічних.

Отже, побудова цілісної концепції історії української літературної мови неможлива без напрацювань історичної стилістики як напрямку загальної лінгвостилістики, яка у процесі свого методологічного розвитку дає широкий матеріал для моделювання динаміки національної лінгвокультури.

Література

- Виноградов В., 1963, *Стилистика. Теория поэтической речи*, Москва.
- Ганжа А., 2016, «Перелицьований» Тичина: соціопоетика пародії, «Культура слова», вип. 84, с. 65–78.
- Гумецька Л., 1976, *3 історичної стилістики української мови*. – *Слово і труд*, ред. І. Білодід, Київ, с. 88–93.
- Єрмоленко С., 1987, *Фольклор і літературна мова*, Київ.
- Єрмоленко С., 1989, *Мова сучасної української есеїстики*. – *Жанри і стилі в історії української літературної мови*, ред. С. Єрмоленко, Київ, с. 226–264.
- Єрмоленко С., 1990, «Серце скапує в слово...» (етюд про стиль Б. Харчука), «Культура слова», вип. 37, с. 5–10.
- Єрмоленко С., 1999, *Нариси з української словесності: стилістика і культура мови*, Київ.
- Єрмоленко С., 2004, *Літературні тексти як мовно-естетичні знаки національної культури*. – *Літературна мова у просторі національної культури*, ред. Л. Шевченко, Київ, с. 58–74.
- Єрмоленко С., 2007, *Мовно-естетичні знаки національної культури в історії літературної мови*, «Мовознавство», № 4–5, с. 3–12.
- Єрмоленко С., 2009, *Мовно-естетичні знаки української культури*, Київ.
- Єрмоленко С., 2014, *Філософія мови Тараса Шевченка*, «Українська мова», № 2, с. 3–18.
- Єрмоленко С., 2016, *Філософія мови Павла Тичини*, «Культура слова», вип. 84, с. 14–25.
- Кожина М., 1993, *Статус історичної стилістики*, «Stylistyka», II, s. 15–31.
- Мамич М., 2015, *Вербальний контент журналу «Жінка» в аспекті лінгвокультурології та медіастилістики*, Одеса.

- Сенькович О., 2012, *Образ людини в мові української прози 20–30 років XX ст.: структурно-семантичний та функціонально-стилістичний аспекти*, Київ.
- Синица И., 2004, *О перспективах изучения исторической стилистики (на материале научных гуманитарных текстов XIX в.)*, «Культура народов Причерноморья», № 49, т. 1, с. 205–207.
- Словник синонімів української мови, 1999–2000*, ред. А. Бурячок, Київ.
- Сучасна українська літературна мова. Стилістика*, 1973, Київ.
- Хазагеров Г., 2008, *Риторика VS стилистика: семиотический и институциональный аспекты*, «Социологический журнал», № 3, с. 30–44.

References

- Vynohradov V., 1963, *Stylistyka. Teoryya poetycheskoy rechy*, Moskva.
- Hanzha A., 2016, «Perelyts'ovanyu» Tychyna: sotsiopoetyka parodiy, «Kul'tura slova», vyp. 84, s. 65–78.
- Humets'ka L., 1976, *Z istorichnoyi stylistyky ukrayins'koyi movy. – Slovo i trud*, red. I. Bilodid, Kyiv, s. 88–93.
- Yermolenko S., 1987, *Fol'klor i literaturna mova*, Kyiv.
- Yermolenko S., 1989, *Mova suchasnoyi ukrayins'koyi eseyistky. – Zhanry i styli v istoriyi ukrayins'koyi literaturnoyi movy*, red. S. Yermolenko, Kyiv, s. 226–264.
- Yermolenko S., 1990, «Sertse skapuye v slovo...» (etyud pro styl' B. Kharchuka), «Kul'tura slova», vyp. 37, s. 5–10.
- Yermolenko S., 1999, *Narysy z ukrayins'koyi slovesnosti: stylistyka i kul'tura movy*, Kyiv.
- Yermolenko S., 2004, *Literaturni teksty yak movno-estetychni znaky natsional'noyi kul'tury. – Literaturna mova u prostori natsional'noyi kul'tury*, red. L. Shevchenko, Kyiv, s. 58–74.
- Yermolenko S., 2007, *Movno-estetychni znaky natsional'noyi kul'tury v istoriyi literaturnoyi movy*, «Movoznavstvo», № 4–5, s. 3–12.
- Yermolenko S., 2009, *Movno-estetychni znaky ukrayins'koyi kul'tury*, Kyiv.
- Yermolenko S., 2014, *Filosofiya movy Tarasa Shevchenka*, «Ukrayins'ka mova», № 2, s. 3–18.
- Yermolenko S., 2016, *Filosofiya movy Pavla Tychyny*, «Kul'tura slova», vyp. 84, s. 14–25.
- Kozhyna M., 1993, *Status ystorycheskoy stylistyky*, «Stylistyka», II, s. 15–31.
- Mamych M., 2015, *Verbal'nyy kontent zhurnalu «Zhinka» v aspekti linhvokul'turolohiyi ta mediastylistyky*, Odesa.
- Sen'kovych O., 2012, *Obraz lyudyny v movi ukrayins'koyi prozy 20–30 rokiv XX st.: strukturno-semantychnyy ta funktsional'no-stylistychnyy aspekty*, Kyiv.

Synyt'sya Y., 2004, *O perspektyvakh yzuchenyia ystorycheskoy stylistyky (na materyale nauchnykh humanitarnykh tekstov XIX v.)*, «Kul'tura narodov Prychernomor'ya», № 49, t. 1, s. 205–207.

Slovyk synonimiv ukrayins'koyi movy, 1999–2000, red. A. Buryachok, Kyiv.

Suchasna ukrayins'ka literaturna mova. Stylistyka, 1973, Kyiv.

Khazaherov H., 2008, *Rytoryka VS stylistyka: semyotycheskyy y unstyuttsyonal'nyy aspekty*, «Sotsyolohycheskyy zhurnal», № 3, s. 30–44.

Historical stylistics as a tool for the cultural memory study of words

The article emphasizes the fact that in Ukrainian linguistics, the status of historical stylistics is not yet fully defined. The basic reason for it is that this field of study combines two perspectives – the historical one (the connection with the history of the literary language) and the functional with the axiological (the subject of linguistic style).

The very idea of the study of the formation and diachronic dynamics, the development of emotionally expressive, cognitive properties of those groups of vocabulary, phraseology, grammatical units, and specific genre-style varieties of texts is not new.

It is noted that the transition from the history of Ukrainian literary language to historical stylistics in terms of knowledge of the circumstances of the history and socio-cultural life of Ukrainians through texts greatly extends the idea of their dynamics.

In the article, the differentiation of several directions of historical stylistics is proposed: axiological (the theory of synonymic series), conceptual-sign (the theory of a linguistic sign, the philosophy of the linguistic sign of the modern text), genre-style, individual authors' stylistics (linguopersonology), sociolinguistic with stylistics, and codification lexicographic.

As a result, it is emphasised that the construction of a holistic conception of the history of the Ukrainian literary language is impossible without the experience of historical stylistics as a direction of general linguistics, which, in the process of its methodological development, provides broad material for modelling the dynamics of the national linguistic culture.

Keywords: *stylistics, historicalstylistics, associativandfigurativeline, synonym, epithet, metaphor*